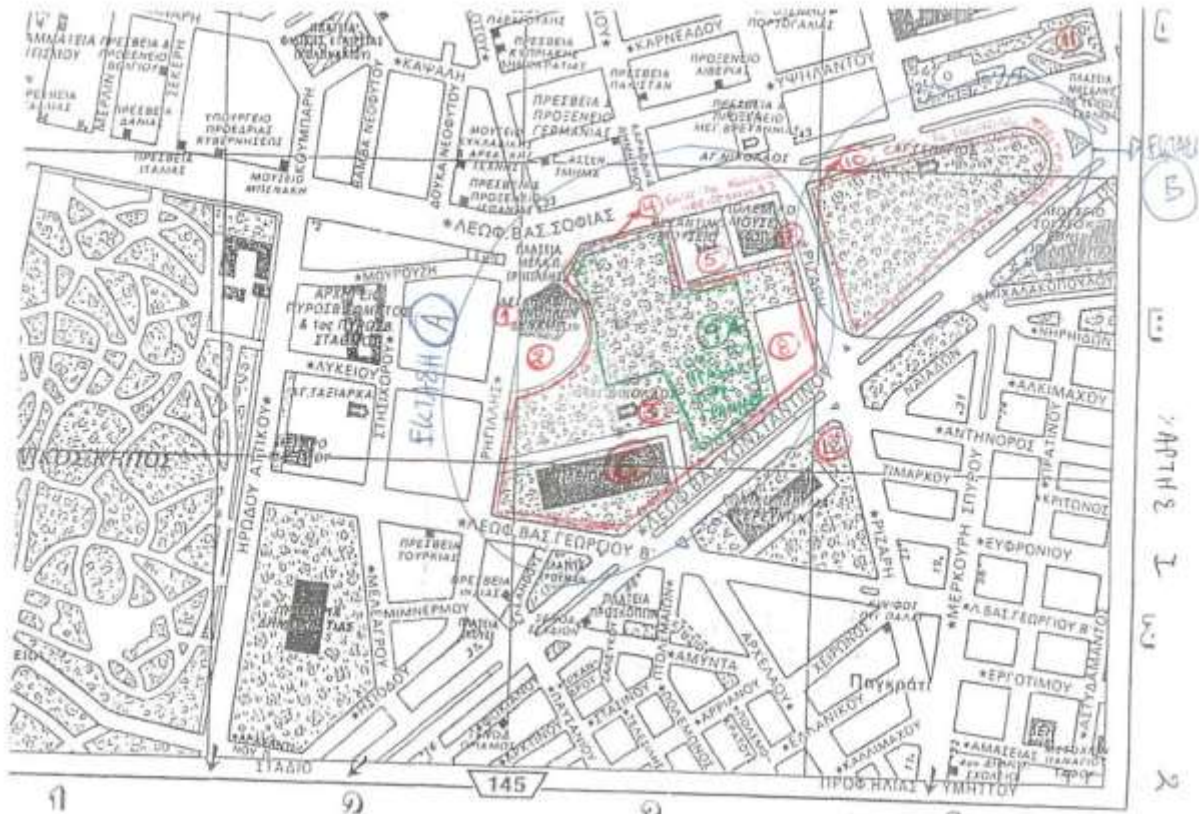

Ο ΠΑΡΙΛΙΣΣΙΟΣ

-μα έργον για την παριλίτσια Αθήνα-

ΔΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ (πρώην Βατραχονήσι)

ΧΑΡΤΗΣ Ι

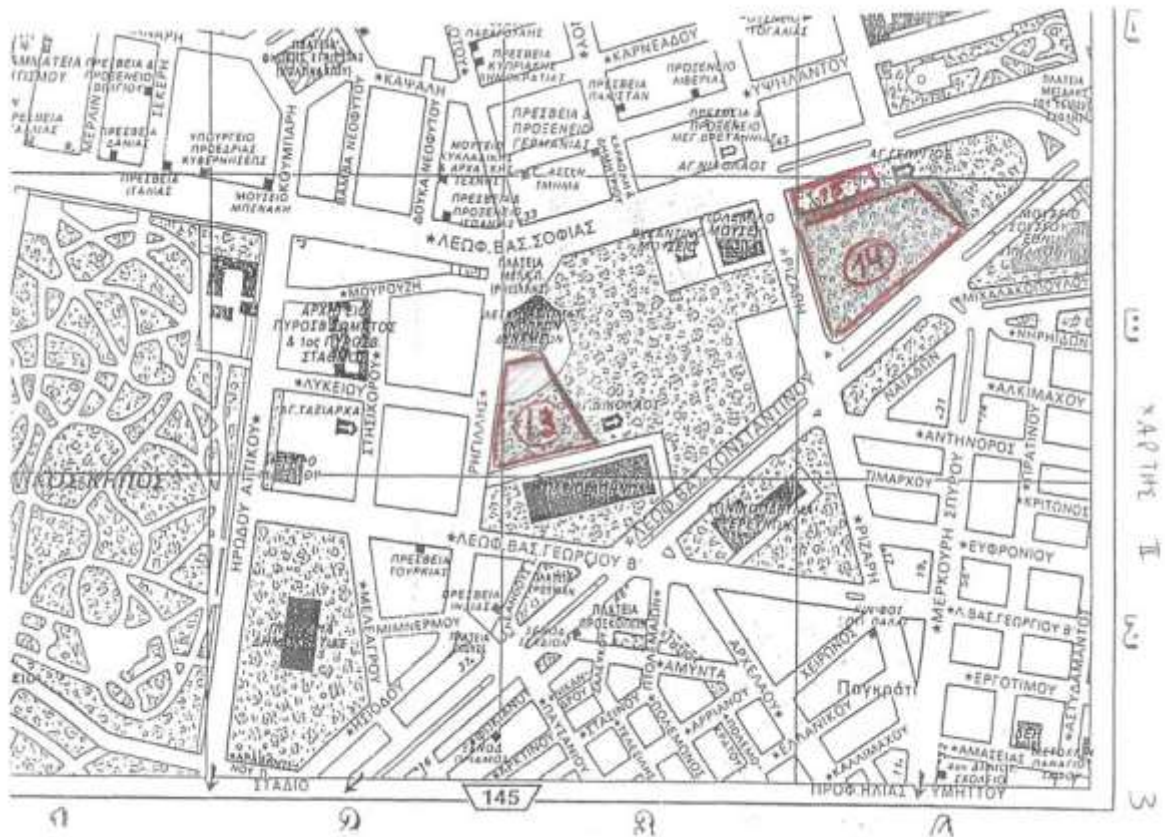
1. ΛΕΣΧΗ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ. Η ανέγερση άρχισε το 1924.
2. Έκταση 3 περίπου στρεμμάτων, στην οποία, παρά τις τότε διαμαρτυρίες των κατοίκων, στάθμευαν μέχρι το 1994 σε αριθμημένες θέσεις (!) αυτοκίνητα του προσωπικού της Λ.Α., της Βουλής και -νίστε- μελών της Ν.Δ., τα γραφεία της οποίας ήταν μέχρι το 2011 επί της οδού Ρηγίλλης.
3. Η εκκλησία του ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΡΗΓΙΛΛΗΣ (χτίστηκε το 1905).
4. Έκταση που διαμορφώθηκε το 1955-1956 ως ΆΛΣΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ. Δημιουργήθηκε ως τμήμα ευρύτερης ζώνης προστασίας του Μεγάλου Δουκίσσης Πλακεντίας. Μέχρι τότε ήταν στρατόπεδο, όρχος οχημάτων πεζικού. Το παρακείμενο στο Μέγαρο τμήμα του, παρέμεινε χέρσο (βλ. παρακάτω, 1993).
5. Το σημερινό ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ. Στεγάζεται στο Μέγαρο Δουκίσσης Πλακεντίας. Το κτήριο αυτό (1840) σήμερα ανήκει στην Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων.
6. ΩΔΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (Δημοσίου δικαίου). Χτίστηκε επί Χούντας, παρά τις διαμαρτυρίες. Αποπερατώθηκε το 1976.
7. ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, ΝΠΙΔ. Χτίστηκε παρά τις διαμαρτυρίες, επί Χούντας. Ολοκληρώθηκε το 1975.
8. «Τρύπα Καραμανλή» (σημερινό POLIS PARK).
9. Εκτάσεις του δημοσίου που προσαρτήθηκαν στο Βυζαντινό Μουσείο το 1993 (βλ. παρακάτω, 1993).

10. ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑ ΣΤΗ ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΣΧΟΛΗ, από τον Γ. Ριζάρη, εθνικού ευεργέτη από το Μονοδένδρι της Ηπείρου. Στη διαθήκη του υπάρχει ο όρος να διατηρηθεί πράσινο το «Τερπνότατον περιβόλιον» αυτό (βλ. παρακάτω, 1979).

11. Πρώην ιταλικό εστιατόριο «ΜΠΟΣΚΕΤΟ», που στεγαζόταν σε προπολεμικό κτήριο.

12. ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ. Κτίστηκε το 1958, στη θέση βασιλικών στάβλων -και κατόπιν χώρου στάθμευσης βασιλικών οχημάτων-, οπότε και είχε ονομασθεί Βασιλικό Ίδρυμα Ερευνών.

ΧΑΡΤΗΣ II

13. Έκταση την οποία θα καταλάμβανε το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή στη θέση του Άλσους Αγ. Νικολάου Ρηγίλλης.

14. Έκταση την οποία θα καταλάμβανε το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή στη θέση του Άλσους Ριζάρη.

15. ΜΕΤΡΟ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ και ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΡΙΛΙΣΣΙΟΥ

1950-70: Εκεί όπου σήμερα είναι το Polis Park, εγείρονται πολυκατοικίες αξιωματικών. Μετά από μια δεκαετία κατεδαφίζονται και δημιουργείται ένα τεράστιο σκάμμα, το οποίο ονομάστηκε «τρύπα του Καραμανλή».

1966: Όπως αναφέρεται στο ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ 22 (1967) η έκταση μεταξύ Ρηγίλλης και Ριζάρη διαμορφώνεται ως Δημόσιο Αρχαιολογικό Άλσος, η δε έκταση μεταξύ Ριζάρη και Χίλτον διαμορφώνεται ως Δημόσιο Άλσος. Την ίδια χρονιά, η περιοχή που ορίζεται από τις οδούς και λεωφόρους Ρηγίλλης – Βασ. Γεωργίου Β΄ - Βασ. Κων/νου - Ριζάρη - Βασ. Σοφίας κηρύσσεται από το ΥΠΠΟ ως Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο.

κοδομήσεις πλησίον αρχαιολογικών χώρων, 114 εις καθορισμόν άμοιβής προσφερόντων αρχαία, 17 εις άπαλλοτριώσεις άκινήτων δι' αρχαιολογικούς σκοπούς, 47 εις άνασκαφάς και 36 εις ανακηρύξεις ιστορικών διατηρητέων μνημείων.

Κατά τό 1966 τά έσοδα του Ταμείου 'Αρχαιολογικών Πόρων και 'Απαλλοτριώσεων άνήλθον εις 36.758.670,50 δρχ., εις ά προσετέθησαν έτερα 23.745.000, παρασχεθέντα υπό του 'Ελληνικού 'Οργανισμού Τουρισμού πρός εκτέλεσιν κοινού αρχαιολογικού και τουριστικού ένδιαφέροντος έργων. Ταύτα έναντι των έσόδων 4.630.918 δρχ. του έτους 1958.

'Εκ των έσόδων του 1966 έδαπανήθησαν κατά τό έτος τουτο 31.964.210,70 δρχ. έξ άν 15.113.614,80 δρχ. πρός άπαλλοτριώσιν άκινήτων δι' αρχαιολογικούς σκοπούς, 3.308.508,50 δρχ. πρός διαμόρφωσιν και περίφραξιν αρχαιολογικών χώρων, 9.916.197,40 πρός ένίσχυσιν του προσωπικού φυλάξεως των μουσείων και των αρχαιολογικών χώρων δι' ήμερομισθίων φυλάκων, 585.584,80 πρός πληρωμήν κατόχων αρχαίων 721.064,70 πρός αγοράν συγγραμμάτων διά τόν πλουτισμόν των βιβλιοθηκών των αρχαιολογικών ύπηρεσιών, 288.074,50 πρός αγοράν επίπλων των γραφείων των αρχαιολογικών ύπηρεσιών, 261.816 πρός αγοράν όργάνων, μηχανών κλπ. διά τας αυτάς ύπηρεσίας, 265.000 διά την άποζημίωσιν μισθωτών κατοικούντων εις άπαλλοτριωθέντα άκίνητα και 1.504.350 διά την εκτόπωσιν αρχαιολογικών δημοσιευμάτων.

'Εκ του κρατικού προϋπολογισμού διετέθησαν 1.723.633 δρχ. πρός άνέγερσιν μουσείων, 927.850 δι' αρχαιολογικάς άνασκαφάς και 5.945.513 διά στερέωσιν διατηρητέων μνημείων.

'Εκ του εκτάκτου προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων διετέθησαν, κατά τό 1966, 13.268.000 δρχ. δι' επανέκθεσιν και τακτοποίησιν μουσείων, 2.887.000 δι' αρχαιολογικάς άνασκαφάς 5.938.000 διά συντήρησιν και άποκατάστασιν διατηρητέων μνημείων και 14.152.000 διά την οικόδομήσιν μουσείων.

Αξία ιδιαίτερας μνείας είναι ή φροντίς, την όποιαν κατέβαλεν ή 'Υπηρεσία διά την άπόσωσιν και τακτοποίησιν του άμέσου περιβάλλοντος του μνημειακού συγκροτήματος της Δουκίσσης της Πλακεντίας, ένθα στεγάζεται τό Βυζαντινό Μουσείον και ή Γενική Διεύθυνσις 'Αρχαιοτήτων και 'Αναστήλωσεως. Πρός τουτο έμελετήθη υπό της 'Εφόρου Νεωτέρων Μνημείων, δ. Κ. Φατούρου, και του αρχιτέκτονος του Ταμείου 'Αρχαιολογικών Πόρων και 'Απαλλοτριώσεων κ. Μ. Κουρουνιώτου, υπό την άμεσον κατεύθυνσιν και έποπτείαν

του Γενικού Διευθυντού, σχέδιον διαμορφώσεως εις δημόσιον αρχαιολογικόν άλσος, περιλαμβανόν και τό εϊρημένον μνημειακόν συγκρότημα, ολοκλήρου του οικοδομικού τετραγώνου του μεταξύ των λεωφόρων Βασ. Κωνσταντίνου — Βασ. Σοφίας και των όδων Ριζάρη και Ρηγίλλης (Πί ν. 1 και 2). Τό έργον εξετελέσθη κατά μέγα μέρος έντός του 1966 υπό της Διευθύνσεως 'Αναστήλωσεως της Γενικής Διευθύνσεως 'Αρχαιοτήτων και 'Αναστήλωσεως.

Η επείχερσις του έργου τουτου άπεσκοπει, όχι μόνον εις την διάσωσιν και τόν εστρεπισμόν του άμέσου παρά τό μνημειακόν συγκρότημα χώρου, αλλά και εις την παροχήν υποδειγματικού παραδείγματος διαμορφώσεως των έν γενει παρά τά μνημεία χώρων. 'Ως γνωστόν, κατά τό παρελθόν ούδεμία τοιαύτη μέριμνα ελήφθη, ή δε παράλειψις αυτή ειχεν ως άποτέλεσμα την επί ζημία των μνημείων παραμόρφωσιν του περιβάλλοντος αυτά χώρου, ιδίως έντός της περιοχής της πρωτεύουσής.

Παραλλήλας, υπό την κατεύθυνσιν του Γενικού Διευθυντού, κατηρτίσθη υπό του αρχιτέκτονος κ. Μ. Κουρουνιώτου σχέδιον διαμορφώσεως εις άλσος του χώρου του περιβάλλοντος τόν τύμβον του Μαραθώνος (Πί ν. 3, 4 και 5), πρός παροχήν υποδείγματος διαμορφώσεως των μακράν οικισμών κειμένων αρχαιολογικών χώρων. Η πραγματοποίησις του σχεδίου τουτου άνεβλήθη μέχρι περατώσεως της απαιτουμένης άπαλλοτριώσεως των περίξ του τύμβου άγρών.

'Ομοία μελέτη ήρχισε, διά συγκεντρώσεως των απαιτουμένων επιστημονικών και λοιπών στοιχείων, εις την περιοχήν της μάχης των Θερμοπύλων.

Η επιτυχής διαμόρφωσις του περί τό μνημειακόν συγκρότημα της Δουκίσσης της Πλακεντίας χώρου, ιδιαίτερος εκτιμηθείσα, ήγαγε την Κυβέρνησιν εις την παροχήν έντολής πρός την Γενικήν Διεύθυνσιν 'Αρχαιοτήτων και 'Αναστήλωσεως, όπως υποδείξη και άλλους χώρους, κειμένους εις την έν λόγω περιοχήν, οι όποιοι θα ήδύναντο νά μετατραπούν εις δημόσια άλση. Δι' εκθέσεώς της ή Γενική Διεύθυνσις, περιλαμβανούσης και σημείωσιν των γενικών αρχών, αι όποια θα έπρεπε νά ισχύσουν κατά την διαμόρφωσιν των άλσων, υπέδειξεν ως ένδεικνυομένους τους κάτωθι χώρους:

α) 'Ολόκληρον την λωρίδα, την ύπολειπομένη άνοικοδόμητον μεταξύ της όδοϋ Βασ. Γεωργίου και του ξενοδοχείου «Χίλτον», παρά την λεωφόρον Βασ. Κωνσταντίνου,

β) Τόν χώρον τόν καταλαμβανόμενον υπό της

παλαιᾶς Ριζαρείου Σχολῆς καὶ τοῦ κήπου τῆς, μεταξὺ τῆς ὁδοῦ Ριζάρη καὶ τῶν λεωφόρων Βασ. Σοφίας καὶ Βασ. Κωνσταντίνου.

Διὰ τῆς διαμορφώσεως τῶν χώρων τούτων εἰς ἄλση θὰ συνεπληρωθῆ ἡ ἐργασία ἡ γενομένη περὶ τὸ μνημειακὸν συγκρότημα τῆς Δουκίσσης τῆς Πλακεντίας, σχηματιζομένου ἐνιαίου μεγάλου ἄλσους παρὰ τὴν λεωφόρον Βασ. Κωνσταντίνου.

γ) Ὡσαύτως ὑπεδείχθη ὁ χώρος τῶν παλαιῶν Στρατώνων παρὰ τὴν λεωφόρον Βασ. Σοφίας, ὁ κείμενος μεταξὺ τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας καὶ τοῦ Νοσηλευτικῆς Ἰδρύματος. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐργασιῶν τούτων ἀνεβλήθη λόγω λήξεως τοῦ ἔτους διὰ τὸ ἐπόμενο.

Περὶ τοῦ ἐπιτυχοῦς καὶ γονιμοτάτου ἔργου τοῦ Ἐργαστηρίου Συντηρήσεως Τοιχογραφιῶν, Εἰκόνων καὶ Ψηφιδωτῶν, τὸ ὁποῖον ἰδρῦθη παρὰ τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον, γίνεται λόγος εἰς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Μουσείου τούτου.

Κατὰ τὸ 1966 ἐγένετο ἐνρὺ πρόγραμμα συμπληρώσεως τοῦ μουσειακοῦ δικτύου τῆς Βορείου κυρίως Ἑλλάδος, ὑποβληθὲν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο περιέλαβε: μελέτην περὶ τοῦ μουσειακοῦ προβλήματος τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τῆς Πέλλης, ἰδρυσιν μουσειῶν εἰς Κοζάνην καὶ Καστορίαν, τακτοποίησιν τῶν περατωθέντων μουσειῶν Φλωρίνης, Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης, μετὰ προβλέψεως ἐπεκτάσεως τοῦ τελευταίου τούτου μουσείου πρὸς ἐγκατάστασιν ἐνρύτερου μουσείου Βορείου Ἑλλάδος. Ἰδρυσιν μουσείου εἰς Κιλκίς. Πραγματοποίησιν τῆς παλαιότερου ἀποφασισθείσης οἰκοδομήσεως τοῦ Μουσείου Πολυγύρου Χαλκιδικῆς. Συμπλήρωσιν τῆς τακτοποίησεως τοῦ Μουσείου Καβάλας καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Φιλίππων. Ἐγκατάστασιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς Σερρών εἰς τὸ διατηρητέον μνημεῖον Μπεζεστένι. Μελέτην τοῦ μουσειακοῦ προβλήματος τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Ἀβδήρων καὶ ἰδρυσιν μουσείου εἰς Κομοτηνὴν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο πραγματοποιούμενον θὰ ἐξησφάλιζε τὰ κινητὰ εἰρήματα ἀρχαιολογικοῦ, ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τὴν κυριωτάτην ταύτην ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως περιοχῆν.

Κατὰ τὸ 1966 διετέθησαν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, δι' ἔργα ἐκτελεσθέντα κυρίως δι' ὑπαλλήλων τῆς Ὑπηρεσίας, δι' ἀνασκαφάς, δρχ. 950.377 καὶ δι' ἀναστηλώσεις, δρχ. 937.000.

Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐξετελέσθησαν τὰ κάτωθι μουσειακὰ ἔργα: Ἀποπεράτωσις Μουσείου Σολωμοῦ Ζακύνθου, ἀνεγερσις Μουσείου Πόρου, κατασκευὴ Μουσείου Θήρας, ἐπέκτασις Μουσείου Μυκόνου, συνέχισις ἐργασιῶν κατασκευῆς

Μουσείου Ἁγ. Νικολάου Κρήτης, ἐπισκευὴ Μουσειῶν Πειραιῶς, Χαιρωνείας, Σαμοθράκης, Πατρῶν, Ἐλευσίνος, ὡς καὶ τῆς ἠλεκτρικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Μουσείου Δελφῶν. Ἐπίσης ἐξετελέσθησαν αἱ ἐργασίαι συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῆς στέγης τοῦ Μουσείου Δελφῶν, συντηρήσεως καὶ ἐπισκευῆς τῶν Μουσειῶν Ναυπλίου, Τεγέας, Ἡρακλείου, τοῦ φυλακείου Θήρας, τῶν ἐκδοτηρίων ἀρχαιολογικῶν χώρων Κορίνθου, Τίρυνθος καὶ Ἐπιδαύρου, κατασκευῆς κτιγκλιδωμάτων Μουσείου Δελφῶν καὶ διαμορφώσεως ἀρχαιολογικοῦ χώρου Θεάτρου καὶ Μουσείου Πειραιῶς. Τέλος, συνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι διαμορφώσεως τοῦ κτηρίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Νάξου εἰς μουσεῖον.

Ἔργα στερεώσεως καὶ συντηρήσεως ἐξετελέσθησαν τὰ κάτωθι: Στερέωσις μνημείων Θεσσαλίας, Σκετσῶν, Κυθήρων, Αἰγίνης, Κερκύρας (Παντοκράτωρ), Ἡλείου, Λακωνίας (Μυστρῶς), Μάνης (στερέωσις Ἁγ. Στρατήγου Ἄνω Μπουλαριῶν), Εὐβοίας (Ἁγ. Δημήτριος εἰς Ἀδωνάρι - Βαπτιστήριον Ἁγίας Παρασκευῆς Χαλκίδος), Φθιώτιδος (Μονὴ Ἀγάθωνος - Μονὴ Δαμάστας - Μονὴ Ἀμφικλείας), Ἐπτανήσου, Εὐρυτανίας καὶ Μυτιλήνης. Ἐπίσης ἐξετελέσθησαν ἐργασίαι στερεώσεως τοῦ μεσαιωνικοῦ πύργου Θηβῶν, τῆς οἰκίας Παλαμῆ Μεσολογγίου, τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Σκιαδὶ Ρόδου, τῶν ψηφιδωτῶν καὶ τοιχογραφιῶν τῆς 1ης Περιφέρειας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἀναγῆς Ἰθάκης, τῆς Μονῆς Αἰμυαλῶν Γορτυνίας, τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς χωρίου Μαχαιράδο Ζακύνθου, τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ντομάτα Κεφαλληνίας, τῶν τάφων Θεσσαλονίκης, τοῦ Πύργου Κίρρας, τῶν ψηφιδωτῶν Ἀρχαίας Ὀλυμπίας, τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος Φιγαλίας (ἐπιστυλίου καὶ κιδῶν), τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Κοινότητος Ζαχόλης, τοῦ Φρουρίου Χίου, τοῦ κελίου Ἁγίου Ἀθανασίου Διάκου Ἄρτης, τοῦ Φρουρίου Χλεμούτσι Ἡλείας, τοῦ αἰγυπτιακοῦ Φάρου Χανίαν, τοῦ ναοῦ Κοσμοσωτήρας Φερρῶν Ἐβρου καὶ Ἁγίου Βασιλείου εἰς Ἁγιον Ὀρος, τῆς Βασιλικῆς Λεχαιοῦ, τῶν ψηφιδωτῶν Θεσσαλίας, Εὐρυτανίας, Πελοποννήσου, Νάξου καὶ Κερκύρας, τῶν μακεδονικῶν τάφων Ἀμφιπόλεως. Ὡσαύτως ἐξετελέσθησαν αἱ ἐργασίαι ἀποπεράτωσεως, ἐπισκευῆς καὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ μνημειακοῦ συγκροτήματος τοῦ Ἀνακτόρου τῆς Πλακεντίας, διαμορφώσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων τῶν πυλῶν τοῦ ἀρχαίου τείχους Πειραιῶς, διαμορφώσεως καὶ εὐτρεπισμοῦ τοῦ χώρου περὶ τοῦ Μουσείου Πειραιῶς, περιφράξεως τοῦ καταστραφέντος ὕδραγωγείου Ἐλευσίνος, συνεχίσεως

ΟΝΟΜΑΣΙΑ:

Κτιριακό Συγκρότημα Δουκίσσης Πλακεντίας

ΝΟΜΟΣ:

Αττικής

ΕΠΑΡΧΙΑ: Αττικής

ΔΗΜΟΣ Η ΚΟΙΝ.: Αθηναίων

ΟΙΚΙΣΜΟΣ: Αθήναι

ΘΕΣΗ:

οδός Βασιλίσσης Σοφίας

(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΕΣΥΕ: Π 1100501

ΑΠΟΦΑΣΗ ΚΗΡΥΞΗΣ Φ.Ε.Κ.:

Α)Υ.Α. 21980/250/27-2-1952

Φ.Ε.Κ. 54/Β/5-3-1952

Β)Υ.Α. 10977/16-5-1967

Φ.Ε.Κ. 352/Β/31-5-1967

ΚΕΙΜΕΝΟ ΚΗΡΥΞΗΣ:

Α) " Χαρακτηρίζομεν τα κάτωθι κτίρια ως χρήζοντα της κατά τας διατάξεις του Ν. 1469/50 ειδικής προστασίας:...

7) Το επί της οδού Βασιλίσσης Σοφίας κτιριακόν συγκρότημα της Δουκίσσης Πλακεντίας, εις ο στεγάζεται το Βυζαντινόν Μουσείον, μετά των εκατέρωθεν του πυλώνων δύο κτιρίων "

Ν. 1469/1950, άρθρα 1 και 5.

Β) " Αποφασίζομεν όπως χαρακτηρισθή ως ιστορικών διατηρητέον μνημείον και τόπος παρουσιάζων ιδιαίτερον φυσικόν κάλλος η ενδιαφέρων από απόψεως αρχιτεκτονικής η ιστορικής:...

Ο περίξ του Μεγάρου της Δουκίσσης Πλακεντίας χώρος, ο οριζόμενος υπό των οδών Ρηγίλλης, Βασιλέως Γεωργίου, Βασιλέως Κων/νου, Ριζάρη και Βασιλίσσης Σοφίας "

Κ.Ν. 5351/1932, άρθρο 52.

Ν. 1469/1950, άρθρα 1 και 5.

ΖΩΝΕΣ:

ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ: ΥΠΠΟ - 1η Ε.Ν.Μ (Αθήνα)

ΙΔΙΟΚΤ. ΚΑΘΕΣΤΩΣ:

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

ΧΟΥΝΤΑ: Το 1969 αρχίζει αυθαίρετα η ανέγερση του Ωδείου Αθηνών. Το τι αρχαιότητες ανακαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της εκσκαφής για τα θεμέλια, δεν ανακοινώθηκε ποτέ.

Πίσω από την Λέσχη Αξιωματικών, μια έκταση περίπου 3 στρεμμάτων χρησιμοποιήθηκε ως πάρκινγκ αριθμημένων θέσεων. Το άτυπο αυτό πάρκινγκ έμεινε έτσι μέχρι τη δεκαετία του 1990, παρά τις διαμαρτυρίες των κατοίκων.

1974: Απειλείται το Άλσος Ριζάρη με χτίσιμο ξενοδοχείου.

1979: Γίνεται ανταλλαγή μεταξύ Ριζαρείου Σχολής και Δημοσίου, προκειμένου να χτιστεί αλλού η Σχολή και να διατηρηθεί το Άλσος. Η Ριζαρείος Σχολή αποκτά τότε την Ιόνιο Σχολή της οδού Ακαδημίας (σήμερα κτίριο Βωβού...), ακίνητα στο Παλαιό Φάληρο, κ.ά.

1981: Νέα απειλή για το Άλσος Ριζάρη (ανέγερση πνευματικού κέντρου).

1992: Ο Κων/νος Μητσοτάκης, μέσα σε μία μέρα μετά την αίτηση των Β.&Ε. Γουλανδρή και χωρίς να υπάρχει καμία υποχρέωση από την πλευρά του Ιδρύματός τους, υπογράφει αντί του Υπουργού Οικονομικών και παραχωρεί στο Ι.Β.&Ε.Γ. το "οικόπεδο"(!) της Ρηγίλλης, δηλαδή το Άλσος Αγίου Νικολάου, το οποίο είναι δημόσιος διατηρητέος χώρος μη αποχαρακτηρισμένος, προκειμένου να χτιστεί εκεί ιδιωτικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης για να στεγαστεί η ιδιωτική συλλογή τέχνης τους, για την ύπαρξη της οποίας δεν υπήρχε η παραμικρή απόδειξη, πχ κατάλογος, φωτογραφίες, κλπ. Το ΜΣΤ επρόκειτο να καταλάβει συνολικά έκταση 10,8 στρεμμάτων. Από αυτά, τα 5 θα ήταν το Άλσος του Αγ. Νικολάου, που είχε διαδρόμους και παγκάκια και ήταν ανέκαθεν επισκέψιμο για όλους.

1993: Πίσω από την Λέσχη Αξιωματικών γίνεται η περιφραγή που οριοθετεί την προσάρτηση μέρος του Άλσους στο Βυζαντινό Μουσείο. Επρόκειτο για τον άδειο χώρο 3 στρεμμάτων όπου παλιότερα στάθμευαν τα οχήματα του στρατού. Η επέκταση του Βυζαντινού Μουσείου ήταν και υπόγεια. Ως προς την επίγεια, διατηρήθηκε το πράσινο και πλέον σήμερα αποτελεί μέρος του κήπου του Βυζαντινού Μουσείου.

1994: Δεδομένου ότι το Ι.Β.&Ε.Γ. δεν παρείχε νομικά κατοχυρωμένες τις νομικές και οικονομικές εγγυήσεις και δεν δημοσιοποιούσε το περιεχόμενο της συλλογής, ούτε δεχόταν να χτιστεί το μουσείο όπως και όπου εναλλακτικά είχε προταθεί, έγιναν 5 προσφυγές στο ΣτΕ από φορείς, συλλόγους και κατοίκους, οι οποίες όλες απορρίφθηκαν. Ως εκ τούτου, δίνεται οικοδομική άδεια στο Ι.Β.&Ε.Γ. για το μουσείο. Μεσολαβεί αναστολή 4 μηνών.

1995: Ακολουθεί άκρως παραπλανητική και προσβλητική ολοσέλιδη ανακοίνωση του Ι.Β.&Ε.Γ. σε όλες τις εφημερίδες επί δύο συνεχόμενες ημέρες, για την οποία διατέθηκαν περίπου 30.000.000 δραχμές...

Προχωράνε σε αυθαίρετη περιφραγή του «οικόπεδου», το οποίο εξακολουθούσε να είναι δημόσιο, κοινόχρηστο και διατηρητέο Άλσος και, κάποια νύχτα του Αυγούστου (φυσικά!), σε προκεχωρημένη ώρα προς τα ξημερώματα, μέσα σε μιάμιση ώρα, κόψαν όλα τα δένδρα του Άλσους, ακόμα και όσα βρίσκονταν στην άκρη, κοντά στο πεζοδρόμιο.

Αρχίζουν οι εκσκαφές για τα θεμέλια του μουσείου και αποκαλύπτεται ο αρχαιολογικός χώρος της Παλαίστρας του Γυμνασίου του Αριστοτελείου Παριλισσίου Λυκείου. Οι εργασίες του μουσείου σταματούν και αρχίζουν οι αρχαιολογικές ανασκαφές, οι οποίες τελικά ολοκληρώθηκαν το 2014, χρόνια κατά την οποία ο χώρος άνοιξε και πάλι για το κοινό.

Τότε η Δέσποινα Παπακωνσταντίνου Διαμαντούρου έγραψε προς τον Τύπο ένα κείμενο που ουδέποτε δημοσιεύθηκε:

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΑΛΣΟΥΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΡΗΓΙΛΛΗΣ

Δημιουργήθηκε το 1965-66 από το ΥΠΠΟ, ως τμήμα της ευρύτερης ζώνης προστασίας του Μεγάλου Δουκίσσης Πλακεντίας (όπου στεγάζεται το Βυζαντινό Μουσείο).

Κηρύχθηκε διατηρητέο (ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους) με το ΦΕΚ 352/31/5/.

Παραχωρήθηκε, με προσωπική εισήγηση του Κ. Μητσοτάκη ύστερα από αιτήσεις του Ιδρύματος Β. και Ε. Γουλανδρή, στο ίδρυμα αυτό το έτος 1992, παρά την αντίθετη γνώμη της Υπηρεσίας Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων, για την ίδρυση ιδιωτικού ΜΣΤ.

Η σκανδαλώδης ακροτελεύτια παράγραφος του άρθρου 44 του νόμου 2145/28/5/93 εκάλυψε νομικώς την παραχώρηση.

Μετά τη γνωστοποίηση του γεγονότος μέσω του Τύπου, εκδηλώθηκαν, όπως ήταν φυσικό, ποικίλες αντιδράσεις, από αρχιτέκτονες (κυρίως), περιοίκους, πολεοδόμους κλπ.

Οι αντιδράσεις αυτές κατέληξαν σε προσφυγές του Συλλόγου των Αρχιτεκτόνων, του Συλλόγου των Πολεοδόμων, της Ελληνικής Εταιρείας, των περιοίκων και της κας Αιμιλίας Γερουλάνου στο ΣτΕ, το οποίο τις απέρριψε όλες (!!!) βασιζόμενο κυρίως στην προαναφερθείσα σκανδαλώδη παράγραφο του νόμου 2145/28/5/93. Παράλληλα, από διάφορους αρθρογράφους και εικαστικούς, δημοσιεύθηκαν σε διάφορες εφημερίδες ειρωνικά έως και πρόστυχα σχόλια για τους περιοίκους.

Ακολούθησε πραγματική εκστρατεία συστηματικής αποσιώπησης για ό,τι σχετικό με το ΜΣΤ, αφού προηγουμένως παραπλανήθηκε το σύμπαν με τη μεστή ψευδών ολοσέλιδη ανακοίνωση του Ιδρύματος, επί δύο ημέρες, στις εφημερίδες (3 και Νοεμβρίου 1995). Υπήρξε μάλιστα δημοσιογράφος που, όταν παρακλήθηκε να γράψει κατά του ΜΣΤ απάντησε ότι «αυτό είναι θέμα που δεν θίγεται»!

Αποτέλεσμα όλων αυτών, ήταν να μετατραπεί το Άλσος Αγ. Νικολάου σε φάντασμα, σαν να μην υπήρξε ποτέ, και όλοι να έχουν πεισθεί ότι οι περίοικοι παλεύουν για να σώσουν το parking των αυτοκινήτων τους.

Πολλοί βέβαια ζύπνησαν (αλλά ήταν πια αργά) όταν είδαν το φρικτό θέαμα του απόλυτου κενού, μετά την κοπή και των τελευταίων δένδρων τον Αύγουστο φέτος.

Η έλλειψη περιβαλλοντικής μελέτης είχε ως αποτέλεσμα, όπως ήταν άλλωστε αναμενόμενο, κατά τις πρώτες ήδη εργασίες εκσκαφής, να πέσουν πάνω σε αρχαιότητες.

Η παντελής έλλειψη πληροφοριών από τον ανύπαρκτο πλέον για το θέμα αυτό τύπο, με εξαίρεση τον «Ριζοσπάστη», οδήγησε άλλη μια φορά στην παραπληροφόρηση ότι τάχα άρχισαν οι εργασίες κατασκευής του ΜΣΤ, τη στιγμή που οι μόνες εργασίες οι οποίες γίνονταν ήταν οι ανασκαφές των αρχαιολόγων, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την αποκάλυψη ενός αναμενόμενου μιν, αλλά άγνωστου μέχρι στιγμής, τμήματος της αρχαίας πόλεως των Αθηνών, στις όχθες του πάλαι ποτέ Ιλισού...

Συγκεκριμένα, αποκαλύφθηκε ένα τεράστιο συγκρότημα, μία έπαυλη ρωμαϊκών χρόνων με χώρους καλά οργανωμένους γύρω από μία μεγάλη αυλή. Σώζονται δύο υπόκαυστα, ένα στο ανατολικό τμήμα του τεραστίου κτίσματος και ένα στο δυτικό. Σε πολύ καλή κατάσταση άλλωστε σώζεται, στο βόρειο τμήμα της αυλής, μια μικρή πισίνα.

Το νότιο τμήμα της έπαυλης επεκτείνεται κάτω από τον χώρο του Ωδείου Αθηνών, το οποίο κατασκευάστηκε στα έτη 1970-1978 (οι εκσκαφές έγιναν επί χούντας και το τι βρέθηκε τότε δεν γράφτηκε φυσικά πουθενά).

Το όλο συγκρότημα πιθανότατα ανήκει χρονολογικά στην επέκταση της πόλης προς Ανατολάς, επί αυτοκράτορος Αδριανού.

Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζει και ένας σκεπαστός αγωγός υστερο-ρωμαϊκών χρόνων, που διασχίζει τον χώρο βορείως των κτισμάτων, με κατεύθυνση από το Βυζαντινό Μουσείο προς την οδό Ρηγίλλης, ο οποίος, σε ένα μεγάλο τμήμα του, διατηρείται σε άριστη κατάσταση.

Για όλα αυτά, με εξαίρεση, όπως ελέχθη, το άρθρο του «Ριζοσπάστη» τον Μάιο, δεν αναφέρθηκε λέξη πουθενά, και έτσι, παρ' ολίγο να μετατραπεί σε φάντασμα και η ίδια η ανασκαφή, όπως ακριβώς είχε γίνει και με το Άλσος.

Ευτυχώς στις αρχές Οκτωβρίου ένα εκτενές άρθρο στο «Βήμα» έβγαλε από την αφάνεια τις εργασίες των αρχαιολόγων, οι οποίοι πάντοτε, αθόρυβα, με πολύ κόπο και αδιαμαρτύρητα, τρέχουν να περισώσουν όσα ο κατ' ευφημισμόν πολιτισμός των νεότερων Ελλήνων (που γυρεύουν πίσω τα γλυπτά του Παρθενώνα!) προσπαθεί με μανία να καταστρέψει, με διάφορα προσχήματα.

ΠΡΟΤΑΣΗ

Βεβαίως να γίνει το ΜΣΤ, αλλά σε μία από τις τόσες άλλες θέσεις που έχουν προταθεί. Ο δε χώρος της Ρηγίλλης να γίνει ένα ωραίο αρχαιολογικό πάρκο, με την κατά το δυνατόν αποκατάσταση του Άλσους. Σε συνδυασμό, δε, με την γύρω από το Βυζαντινό Μουσείο έκταση και το Μέγαρο Πλακεντίας, καθώς και με το Ωδείο Αθηνών, θα αποτελέσει ένα υπέροχο τμήμα συνδυασμού αρχαίας, βυζαντινής και νεότερης πολιτιστικής κληρονομιάς των Αθηναίων. Η πραγματοποίηση αυτής της πρότασης θα τιμήσει πάνω απ' όλα την ίδια την Κυρία Ελίζα Γουλανδρή, που θα συνδέσει έτσι το όνομά της και με ένα Μουσείο για τον σύγχρονο πολιτισμό, αλλά και με την διάσωση ενός χώρου γεμάτου από τον πολιτισμό του παρελθόντος.

Εν τω μεταξύ, το ΜΕΤΡΟ καταλαμβάνει μέρος του Άλσους Ριζάρη. Οι κάτοικοι δεν πρόλαβαν να αντιδράσουν, όμως τελικά κατέλαβε ένα πολύ μικρό τμήμα του Άλσους χωρίς να επιφέρει περαιτέρω καταστροφές.

Ο δήμαρχος Αθηναίων Αβραμόπουλος αρχίζει να μπαζώνει την «Τρύπα του Καραμανλή», ώστε να γίνει πάρκο. Αργότερα το έργο σταμάτησε, μεσολάβησε πρόταση να χτιστεί εκεί το μουσείο, αλλά το Ι.Β.&Ε.Γ. αρνήθηκε, καθότι ήταν λέει (ελάχιστα) μικρότερο από το «οικόπεδο» της Ρηγίλλης...

31-10, 9-11 και 20-11-1995: Γίνονται αλληπάλληλα συμβούλια στον Δήμο Αθηναίων, κατά τα οποία ποτέ δεν απαντήθηκε υπεύθυνα από κανέναν εκπρόσωπο του μουσείου Ι.Β.&Ε.Γ. το παραμικρό σχετικά με το μουσείο και την επιλογή του χώρου ανέγερσής του.

1999: Οι υπουργοί Δρυς και Παπαντωνίου, με τη σειρά τους, παραχωρούν με υπουργική απόφαση το «οικόπεδο» της Ριζαρείου (επίσης κοινόχρηστο, δημόσιο, μη αποχαρακτηρισμένο διατηρητέο άλσος, αντικειμενικής αξίας τότε 15 δις δραχμές περίπου, κληροδότημα του Γ. Ριζάρη, με αποδείξεις για την οικονομική αυτάρκειά του), προκειμένου και πάλι να δοθεί στο Ι.Β.&Ε.Γ. για να χτιστεί τώρα εκεί το μουσείο.

Στο μεταξύ άλλες 2 προθέσεις ανέγερσης κτηρίων στον ίδιο χώρο είχαν δικαίως απορριφθεί: ένα πάρκινγκ και η Νέα Μητρόπολη.

Η δε έκταση που θα καταλάμβανε, σύμφωνα με την παραχώρηση, το μουσείου Ι.Β.&Ε.Γ. δεν θα ήταν απλώς «μέρος» του άλσους, αλλά 12 από τα 15 στρέμματά του.

Τότε συστήνεται η Επιτροπή Αγώνα για την διάσωση του Άλσους Ριζάρη.

1999-2000: Ο Δήμος Αθηναίων με δύο ομόφωνες αποφάσεις του δεν δίνει άδεια να χτιστεί το μουσείο στο Άλσος Ριζάρη (17/3/1999 και 25/5/2000).

2000: Η Ελίζα Γουλανδρή πεθαίνει. Στη διαθήκη της δεν αναφέρεται κάτι περί Ιδρύματος, ούτε περί δωρεάς, ούτε περί περιεχομένου της κινητής περιουσίας της, η οποία υποτίθεται ότι επρόκειτο να περιληφθεί στο μουσείο, ούτε κάτι περί πινάκων, εκτός από το ότι πρόκειται για «αντίκες αξίας». «Στην ανάγκη θα μπουν έπιπλα και ρούχα», είχε πει η ίδια για το περιεχόμενο του μουσείου. Οι περίοικοι προσφεύγουν εκ νέου στο ΣτΕ. Αυτή τη φορά η προσφυγή γίνεται δεκτή.

2002: Σύμφωνα με την απόφαση 604/2002 του ΣτΕ, ο χώρος της Ριζαρείου πρόκειται να παραμείνει πράσινος.

Μέσα σε 5 μήνες όμως, ψηφίζεται από τη Βουλή Νόμος Βενιζέλου (3057) βάσει του οποίου (άρθρο 80) μπορεί να παρακαμφθεί η απόφαση του ΣτΕ!!! Ο νόμος όμως κρίνεται αντισυνταγματικός (γνωμοδότηση Δεκλερή).

31 Δεκεμβρίου 2002: δημοσιεύεται η σύσταση του Παριλίσσιου, ο οποίος άρχισε να λειτουργεί τον Ιανουάριο του 2003.

2003: Η Τρύπα έγινε υπόγειο πάρκινγκ (Polis Park) το οποίο, στην επιφάνειά του, περιλαμβάνει και έκταση πρασίνου.

Εν τω μεταξύ ο Παριλίσσιος διαμαρτυρήθηκε για την άσκοπη κοπή μεγάλων ευκαλύπτων που είχαν φυτρώσει στην περιφέρεια της έκτασης επί της οδού Ριζάρη. Διαμαρτυρήθηκε και υπέρ του ανοίγματος του Άλσους (που έκλεινε με μπάρα) απέναντι από το Πολεμικό Μουσείο, μέσω του οποίου μπορούν και σταθμεύουν μέσα στο Άλσος, καταχρηστικά, ακόμα και σήμερα, όταν κάνει εκδηλώσεις το Πολεμικό Μουσείο.

2003-2013: Για την δραστηριότητα του Παριλίσσιου κατά το διάστημα αυτό, βλ. τις Εγκυκλίους των Γενικών Συνελεύσεων.

Δεκέμβριος 2013: εορτάστηκαν τα 10 χρόνια από την ίδρυση του Παριλίσσιου, στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. Εκείνη την ημέρα η Δέσποινα Παπακωνσταντίνου – Διαμαντούρου για λόγους υγείας δεν μπόρεσε να παραστεί στην εκδήλωση, την οποία με τόση χαρά περίμενε. Την αντικατέστησε η κόρη της και έτσι η επέτειος μπόρεσε να πραγματοποιηθεί. Ο Γ.Γ. του συλλόγου, κος Γ. Β. Χλωροκώστας, έκανε μια εξαιρετική παρουσίαση.

5 Μαΐου 2014: Ημερομηνία θανάτου της ιδρύτριας του Παριλίσσιου, Δέσποινας Παπακωνσταντίνου - Διαμαντούρου, η οποία ευτυχώς είχε προλάβει να ολοκληρώσει τα σημαντικότερα θέματα που απασχολούσαν τον Σύλλογο.

Τρεις μόλις μέρες προτού πεθάνει, Δ. Π.-Δ. μπόρεσε να χαρεί την είδηση ότι το πρώην Άλσος Αγίου Νικολάου Ρηγίλλης, νυν Λύκειο Αριστοτέλη, μετά από 23 χρόνια αγώνων και αγωνιών, άνοιξε ξανά για το κοινό.

Την ίδια χρονιά έγινε Γενική Συνέλευση του Παριλίσσιου εν είδει τελετής εις μνήμην την ιδρύτριας και προέδρου του συλλόγου. Υπηρεσιακή πρόεδρος του συλλόγου εξελέγη παμψηφεί η κόρη της εκλιπούσης, Ηρώ Διαμαντούρου.

2019: Οι προσπάθειες του Παριλίσσιου, του συλλόγου «Αρδηττός» και άλλων φορέων, σχετικά με ένα σημαντικότατο θέμα που εκκρεμούσε από το 1964 (!), δηλαδή την οριστική λύση του ζητήματος του ναού της Αρτέμιδος Αγροτέρας, είχαν επιτέλους αίσιο τέλος. Την Τρίτη 5 Φεβρουαρίου 2019, το ΚΑΣ απεφάνθη ομόφωνα υπέρ της απαλλοτρίωσης του χώρου, της συνέχισης των ανασκαφών, της ανάδειξης των αρχαιοτήτων -και κατά της οικοδόμησης πολυκατοικίας στη θέση των αρχαιοτήτων αυτών.

Άποψη της θέσης του Ιερού της Αρτέμιδος Αγροτέρας στα Μεταξάδες (φωτ.: ΑΓΕ-ΜΠΣΕ).

από Archaeology Newsroom

08 02 '19 10:50

Ιερό της Αρτέμιδος Αγροτέρας: «Πράσινο φως» στην απαλλοτρίωση και ανάδειξη του χώρου

Από τα μέλη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου

Το «πράσινο φως» στην απαλλοτρίωση των ακινήτων επί των οδών Αρδηττού, Θωμοπούλου, Κούτουλα και Κεφάλου στο Μεταξάδες, όπου στην αρχαιότητα βρισκόταν ο ναός της Αρτέμιδος Αγροτέρας, έδωσαν ομόφωνα τα μέλη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ).

Στη γνωμοδότησή του, περιλήφθηκαν επίσης οι όροι να πραγματοποιηθεί μικρή ανασκαφική έρευνα για επιπλέον στοιχεία (με βάση και τα νέα δεδομένα), να προχωρήσουν ταχύτατα οι διαδικασίες ανάδειξης των αρχαιοτήτων και να μελετηθεί η δυνατότητα σύνδεσης του χώρου με το Ολυμπείο και τα παρλίσσια ιερά. Κάτι που, όπως επιώθηκε στη συνεδρίαση, μπορεί εύκολα να συμβεί με μια απλή πεζογέφυρα που θα περνά πάνω από την οδό Αρδηττού.

Από το 1964, το θέμα έχει απασχολήσει αλληπάλληλες συνεδριάσεις του ΚΑΣ, το οποίο έχει γνωμοδοτήσει πολλές φορές υπέρ της απαλλοτρίωσης, χωρίς ωστόσο η διαδικασία αυτή να έχει ως σήμερα τελεσηφορήσει. Βασικός λόγος γι' αυτό είναι το μεγάλο κόστος του ακινήτου, εμβαδού 1.390,70 τ.μ., που σήμερα φτάνει τα 2.200.000 ευρώ. Ευκαιρίες ώστε το κόστος της απαλλοτρίωσης να καλυφθεί, είτε από κοινοτικά πλαίσια είτε από το πρόγραμμα της ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων, χάθηκαν πριν από χρόνια.

«Το θέμα είναι από τις πιο μακροχρόνιες υποθέσεις στο ΚΑΣ και αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι πρόκειται για τμήμα των παρλίσσιων ιερών, ενός πολύ σημαντικού χώρου για την ιστορία των Αθηνών, σε εξαιρετική θέση, που κατοπεύει όλο τον αρχαιολογικό χώρο γύρω από το Ολυμπείο, αλλά ταυτόχρονα και για ένα πολύ ταλαιπωρημένο χώρο από την οικοδόμηση στα νεότερα χρόνια», δήλωσε η γενική γραμματέας του υπουργείου Πολιτισμού, Μαρία Ανδρεαδάκη-Βλαζάκη, στην αρχή της συνεδρίασης, που πραγματοποιήθηκε λίγες μέρες μετά την αυτοψία της ολομέλειας των μελών του ΚΑΣ στην περιοχή.

Υπέρ της απαλλοτρίωσης ήταν η εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, η διευθύντρια της οποίας αναφέρθηκε στη «δυναμική και εμπειριστατωμένη προσπάθεια εξεύρεσης λύσης» από μεριάς Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών, η οποία πρότεινε την υπό όρους δόμηση με παράλληλη ανάδειξη των αρχαιοτήτων, δεδομένου της υψηλής αντικειμενικής αξία του ακινήτου, καθώς και της γενικότερης συγκυρίας. Ωστόσο, όπως επιώθηκε, κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό γιατί η ιδιοκτησία δεν είναι ενιαία -υπάρχουν έξι ακίνητα- και τα κατάλοιπα δεν είναι συγκεντρωμένα σε έναν χώρο.

καθώς η πρόσβαση σε αυτά θα ήταν προβληματική. Εξάλλου, όπως τονίζεται, η οπτική επαφή από το χώρο και η σύνδεση που υπάρχει από κάτω με το παραλίσιον τοπίο είναι κάτι που δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Στη συνεδρίαση παρευρέθηκαν, επίσης, ιδιοκτήτες του οικοπέδου που ζήτησαν «ξεκάθαρη λύση σε εύλογο χρονικό διάστημα», δηλαδή, είτε με τη λύση της απαλλοτρίωσης είτε με τους περιορισμούς ανάδειξης των ευρημάτων και κατόπιν διαβεβαίωσης ότι υπάρχουν οι σχετικές πιστώσεις. Σε απάντησή τους, η γ.γ. ανέφερε ότι σήμερα η διαδικασία της απαλλοτρίωσης προστατεύει αυτούς που έχουν μια πρώτη γνωμοδότηση από το ΚΑΣ.

Στη συνεδρίαση παρευρέθηκαν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων που ζήτησαν την απαλλοτρίωση και ανάδειξη του χώρου λόγω της εξαιρετικής αρχαιολογικής και συμβολικής σημασίας του, αλλά και εκπρόσωποι συλλόγων, όπως ο «Παραλίσιος» και ο «Αρδητιός», που επίσης ζήτησαν την απαλλοτρίωση, καθώς και του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων (ΣΑΔΑΣ) που δήλωσαν ότι βρίσκονται στη διάθεση του ΥΠΠΟΑ για να βοηθήσουν σε μελέτες ανάδειξης, crowdfunding κ.λπ.

Σημειώνεται ότι στην περιοχή έχουν εντοπιστεί δύο ναοί. Για τον ιωνικό ναό του Ιλισσού, που κατασκευάστηκε στα μέσα του 5ου αι. π.Χ., λεπτομέρειες γνωρίζουμε από τους περιηγητές Stuart και Revett που τον κατέγραψαν το 1851 κατά την επίσκεψή τους στην Ελλάδα. Στα τέλη του 5ου αι. μ.Χ., μετατράπηκε σε χριστιανική εκκλησία που ονομάστηκε Παναγία στην Πέτρα και τον 17ο αι. μετασκευάστηκε σε ναό μικρότερων διαστάσεων. Κατεδαφίστηκε το 1778 με διαταγή του βουεβόδα των Αθηνών, Χατζή Αλή Χασοκί, για να χρησιμοποιηθεί το υλικό του στην ανέγερση του οχυρωματικού περιβόλου της πόλης. Θραύσματα της ζωφόρου του ναού βρίσκονται σήμερα σε μουσεία της Αθήνας, της Βιέννης και του Βερολίνου, ενώ στο Μετς σώζεται ανάλημά του. Ως προς την ταύτησή του υπάρχει μεγάλη συζήτηση αν πρόκειται για την Αγροτέρα Αρτέμιδα ή για άλλον ναό.

Όστόσο, τα καινούργια συμπεράσματα δίνουν νέες κατευθύνσεις ή επικυρώνουν παλιές. Όπως δήλωσε στην παρουσίασή του ο κ. Κορρέ, ο ιωνικός ναός του Ιλισσού είναι του αρχιτέκτονα Καλλιμάχου, όπως αποδεικνύεται κυρίως από τη βάση της παραστάδος, καθώς έχει ακριβώς τις ίδιες λεπτομέρειες και τα ίδια μέτρα με το ναό της Αθηνάς Νίκης. Μάλιστα, όπως τόνισε ο ίδιος, ο ναός του Ιλισσού είναι ο δεύτερος σε μέγεθος αθηναϊκός ιωνικός ναός μετά το Ερέχθειο, ενώ ο Ναός της Αθηνάς Νίκης στην Ακρόπολη είναι πολύ μικρότερος σε μέγεθος.

Ο δεύτερος ναός, που είναι διπλάσιος σε μέγεθος από τον ιωνικό, αποκαλύφθηκε στις ανασκαφές που έγιναν στην περιοχή μεταξύ 2010 και 2015. Συγκεκριμένα, αποκαλύφθηκε στο νοτιοανατολικό τμήμα του οικοπέδου όρυγμα θεμελίωσης ναού κλασικών χρόνων, καθώς και κινητά ευρήματα, μεταξύ των οποίων τέσσερα τμήματα αναθηματικών αναγλύφων, τα δύο από τα οποία αίζουν παράσταση καθημένου θεού με σκήπτρο που ταυτίζεται με τον Δία Μειλίχιο, καθώς και δύο ενεπίγραφα θραύσματα που αναφέρονται στον Δία Μειλίχιο και θραύσματα ενεπίγραφου αναθηματικού κιονόσκου αφιερωμένου στον ίδιο θεό.

Όστόσο, αν ο ναός αυτός αποδίδεται στον Δία είναι υπό συζήτηση καθώς, σύμφωνα με τον κ. Κορρέ, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να ήταν αφιερωμένος στην Άρτεμη (λόγω ύπαρξης αδύτου και άλλων χαρακτηριστικών). Επίσης, είναι πολύ πιθανόν να υπήρχαν πολύ κοντά και άλλοι ναοί, γεγονός εύλογο, όπως σημείωσε ο καθηγητής, γιατί στην περιοχή βρισκόταν η πηγή Καλλιρόη, η οποία προσήλκυσε τους πρώτους Αθηναίους να εγκατασταθούν εκεί, πριν μεταφερθούν στην Ακρόπολη, όπως υπαινίσσεται ο Θεοκυδίδης. Γι' αυτό και οι Αθηναίοι, λόγω αυτής της ανάμνησης, διατηρούσαν τα ιερά στο άστυ, αλλά και στην παραλίσιον περιοχή γύρω από την Καλλιρόη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ (Ελένη Μάρκου)